

REGISTERBLAD

Namn och datum: Åsa Löf (990118), Mattias Jansson (981030, 991001), Karin Ek (981029)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I STOCKHOLMS LÄN

Områdesnummer och namn:

NRO01030 MUSKÅN – HAMMERSTA – HÄRINGE

Kommun: Haninge och Nynäshamns kommuner (0136 och 0192)

Kartblad: 9I NV och 9I NO

Area: Ca. 1 920 ha, varav 1 260 ha land och 660 ha vatten

Naturgeografisk region: 25 c Sörmlands och norra Götalands skärgårdar

Kust/havsregion: IV Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Huvudavrinningsområde 62/63

Agrara kulturlandskapsregioner: Mälardalens odlingsbygder

Landskapsformer: Sprickdalslandskap

Riksvärde

Odlingslandskap	Vattendrag	Fauna	
	Skog	Ädellövskog	Flora
		Fauna	
	Flora		
	Fauna		
Skärgårdslandskap	Fauna		

Värdeomdöme: Häringe bildar tillsammans med Hammersta ett naturligt större ädellövskogsområde sällsynt karaktär för Södertörnstrakten. Ädellövmiljöerna är mycket artrika med specifika lundväxter, vilket tyder på en lång kontinuitet i markanvändningen. Odlingslandskapets historia utgör också grunden till den rika fågelfaunan i området. Bergryggarna och barrskogsområdena har mycket höga värden. Kustområdet utanför Häringe är värdefullt bl. a. för rastande och övervintrande sjöfågel.

I Muskån (Hammerstaån) finns reproduktions- och uppväxtområden för en ursprunglig stam av havsöring. Betesmarker i det omgivande öppna landskapet uppvisar på sina håll en rik, hävdgynnad flora med bl. a. kattfot, spåttistel, toppklocka, solvända, backnejlika och ängssvampar. Muskåns dalgång hyser även en mängd ovanliga insektsarter som t. ex. smalvingad blomcock, bergscikada samt barkbaggen *Synchita separanda*.

Huvudkriterier: B, C, D

Förutsättningar för bevarande: Ädellövskogsområdena bevaras för att kunna skydda områdets botaniska och zoologiska värden. Kontinuiteten av ek säkras. De naturskogsartade barrskogsbestånden får inte slutavverkas. Odlingslandskapet hävdas genom åkerbruk, bete och/eller slåtter.

Områdets värden kan påverkas negativt av: avverkning, bebyggelse, anläggningar, omförande av lövskog till barrskog, kemiska lövbekämpningsmedel, dikning, kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder och vattenreglering, utsläpp av försurande ämnen, överfiske, tillförsel av organiska gifter, inplantering av signalkräfter och främmande öringsstammar, näringstillförsel och insekticider.

Säkerställande: Östra delen av området ingår till största delen i Häringe – Hammersta naturreservat, beslutsdatum 1990-01-22, med fastställd skötselplan. Naturreservatet är anmält till Natura 2000.

Områdets huvuddrag: Ädellövskogen vid Häringe och Hammersta utgör en av de floristiskt rikaste lokalerna på Södertörn. Detta beror till stor del på en lång kontinuitet i markanvändningen. Inom området finns ett relativt stort antal solitärekar på åkermarkerna. Ett mindre antal träd som bär spår av hamling finns på Hammersta. Mindre delar av området hävdas genom bete.

Häringehalvön präglas av det brutna odlingslandskapet kring Häringe slott och söder därom av ädellövskog. På östra Häringehalvön dominerar barrskog. Åkermarker ligger insprängda i landskapet. I norr finns den lilla insjön Bobäcken.

Norra delen av Hammerstahalvön präglas av ett relativt flackt och öppet odlingslandskap, samt ädellövskog. I östra delen dominerar barrskog på höjdryggarna. Ädellöv inslaget är stort i brynen inom hela området.

Örtfloran på Hammersta är bäst utvecklad i slutningarna närmast Landfjärden. Ur den rika floran kan nämnas örter som ramslök, glansnäva, tandrot lungört, vårärt, underviol och den sällsynta, sydliga lundarven. Bland lundgräsen märks strävlost, långsvingel och lundslok. Kring Byholmen på Häringe dominerar ek och lönn bland träden och i buskskiktet finns rikligt med hassel. En stor del av ekarna är gamla och grova. Den mycket rika örtfloran gör området till en av länets intressantaste lundlokaler. Bland de arter som förekommer här kan nämnas lundslok, strävlost, myska, hässleklocka, nässelklocka, tandrot, skogsknipprot, tvåblad, vippärt, vårärt, underviol och ramslök. Särskilt märklig att notera är förekomsten av den sällsynta arten sydlig lundarv. Även lavfloran är rik, främst på de gamla ekarna och askarna. Här finns bl.a. rosa lundlav, kortskaftad ärgspik, parknållav och skuggoranglav. Bland funna mossor kan nämnas alsidemossa, trädkrypmossa, kopparglansmossa och skogshättemossa.

Fågellivet inom Häringe – Hammersta är rikt och varierat med förekomst av hotade arter. Den näringsrika sjön Bobäcken utnyttjas exempelvis intensivt av fiskande skrântärnor och som rastplats för skrak och vigg. I vattenområdet innanför Hästholmen övervintrar stora mängder sjöfågel, bl. a. salskrake, knipa, sångsvan och brunand. Häringe slott och dess omgivning ger goda förutsättningar för fladdermöss genom en riklig tillgång på insekter och möjlighet till skydd i gamla byggnader och grova, ihåliga träd. Sju arter fladdermöss har påträffats runt slottet, bl.a. de rödlistade arterna fransfladdermus och stor fladdermus.

Insektslivet inom området är rikt och till stor del knutet till de gamla, grova ekarna. Här har bland annat påträffats *Laemophloeus monilis*, *Xylophilis corticalis*, *Ipida binotata* och tvåfläckig praktbagge.

Muskån (som också kallas Hammerstaån) flyter lugnt utom vid Hammersta och Fors, där det finns ett par strömsträckor. Botten är mestadels sandig eller lerig men på ett par ställen är den stenig. I sand- och stenbottnar har uppvandrande havsöring sina lekplatser. Med hjälp av en betongränna vid Hammersta

kan havsöringen vandra cirka 4,5 km uppför ån till Fors. Ån är i sina nedre delar näringsrik, delvis av naturliga orsaker men även på grund av tillförsel av näringsämnen från jordbrukets verksamheter, enskilda avloppsanläggningar samt reningsverk. I ån förekommer bl.a. ål och id. Den är också värdefull som övervintringslokal för strömstare.

I Fruberget vid Hammersta finns två större system av tektoniska sprickgrottor.

Muskån är omgiven av en gammal kulturbygd med mycket fornminnen. Särskilt landskapet kring Banksta, Jursta och Ogesta är en värdefull kulturmiljö. Hammersta ruin vid åns mynning är från medeltiden.

Det gamla kulturlandskapet och ädellövskogen lockar många besökare och området är alltså även intressant för det rörliga friluftslivet.

Anmärkningar: Området ingår i Länsstyrelsens naturvårdsprogram för Stockholms län (objektnummer 36.18 och 92.07). Större delen av området ingår i Länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (36.06, 92.04). Våtmarken vid Muskåns utlopp ingår i den nationella våtmarksinventeringen (objektnummer 9I9F01). Delar av området omfattas av bestämmelser i 4 kap 1, 2 och 4 §§ miljöbalken. Området är delvis samrådsområde (12 kap. 6 § miljöbalken). Området berör område av riksintresse för kulturminnesvård nr K AB 13, Hammersta. I Haninge kommuns planer angående fysisk riksplanering (1977) ingår delar av området som värdefullt ädellövskogslandskap.

Referenser

- Fiskeriverket*, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintressen för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende arter och stammar av fisk.
- Länsstyrelsen i Stockholms län* 1983: Naturvårdsprogram för Stockholms län, del 1. Skyddsvärda områden för naturvård och friluftsliv. Naturvårdsenheten, Stockholm.
- Länsstyrelsen i Stockholms län* 1988: Naturvårdsprogram för Stockholms län del 2, åtgärdsprogram för 1988-1992. Naturvårdsenheten, Stockholm.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1976: Fortplantningsmöjligheter för havsöring. Inventering av rinnande vatten i Stockholms län. Naturvårdsenheten, Stockholm.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1977: Inventering av botaniskt värdefulla områden i Stockholms län utförd av Lars-Erik Kers. Planeringsavdelningen/Naturvårdsenheten, Stockholm
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1992, Hammerstaån. Vattenkvalitet och närsalttransporter i ån 1987-1990. Rapport 1993:7.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1993: Odlingsbygd i Stockholms län, del 1 –Natur- och Kulturmiljöer.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1993: Ängar och hagar. Rapport nr 1993:18.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1996: Naturkatalog för Stockholms län (remissupplaga).
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1997: Våtmarksinventering i Stockholms län. Rapport nr 1997:1.
- Länsstyrelsen och Fiskenämden*, 1989: Havsöringens lekplatser i Stockholms län. Länsstyrelsen i Stockholms län. Rapport nr 1989:7.
- Stadsbyggnadskontoret i Haninge kommun* 1977: FRP. Haninge kommun. Planeringsskedet i fysisk riksplanering. Del 7. Naturvård.
- Söderstam G & Westman P*, 1984: Grottor i Stockholms län. Länsstyrelsen i Stockholms län. Rapport nr 1984:7.